

УДК 130.2

Тетяна Полухтович

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І КУЛЬТУРНА ТРАДИЦІЯ

У статті розглядається питання національної ідентичності, яка несе в собі оцінки реального і можливого, минулого і майбутнього. Вона є багатовимірною за своєю сутністю. Національна ідентичність співвідноситься з релігійною, політичною та іншими ідентичностями. Має практичний вияв у культурній традиції. Українська ідентичність – це соціокультурне існування, що розуміється, як джерело формування українця, поле його самореалізації.

Ключові слова: ідентичність, національна самосвідомість, культурна традиція, нація.

Poluchtovych T. The identity and cultural tradition

The identity of the Ukrainian culture contains the appreciation of real and possible, past and future. It's many-sided in its seuse and it stands out as the originezd experience of the previous history. National identity correlated with religious, political and other. Has practical manifestation in cultural traditions. Ukrainian identity - a social and cultural existence that understood as the source of a Ukrainian field it self.

Key words: identity, national identity, cultural tradition, nation.

Полухтович Т. Национальная идентичность и культурная традиция

В статье рассматривается вопрос национальной идентичности, которая несет в себе оценки реального и возможного, прошлого и будущего. Она является многомерная по своей сути. Национальная идентичность соотносится с религиозной, политической и другими идентичностями. Имеет практическое проявление в культурной традиции. Украинская идентичность - это социокультурное существование, понимаемая как источник формирования украинца, поле его самореализации.

Ключевые слова: идентичность, национальное самосознание, культурная традиция, нация.

Кожна особистість ототожнює себе з певним етносом, пізнає його історію, культуру, а відтак, усвідомлює свою значущість у збережен-

ні національної ідентичності через спілкування з іншими народами. Культурна спадщина етноорієнтує на глибокі знання чи позитивні уявлення про минуле й майбутнє свого народу. У сучасному тлумачному словнику української мови ідентичність – це те, що не має відмінностей [3, с. 201]. У підручнику з соціології професора Н. Черниш читаємо: «Ідентичність – наслідок і результат процесу ідентифікації; набуті внутрішні й зовнішні характеристики свідомості та поведінки особистості» [5, с. 445]. Національна ідентичність співвідноситься з політичною, релігійною та іншими ідентичностями. Сьогодні зарубіжні та вітчизняні дослідники, аналізуючи цей феномен, вживають поняття національна самосвідомість. На жаль, розуміння національної ідентичності впродовж останніх років в Україні позбавлене найсуттєвішого – вагомості, високості. Реальне існування двох культур – російської і української, катастрофічне зменшення видань книжок українською мовою, подальше поширення русифікації. держава ігнорує кризовий стан культури. Український простір заповнили російська історія (телепередачі, художні фільми), концерти т.зв. «російських зірок» та спадщина радянських часів. В одній країні ми розмовляємо двома мовами, ходимо до різних церков. Довготривалі соціальні, економічні, політичні проблеми незалежної України не консоліднують людей, а, навпаки, розз'єднують. Зростає чисельність тих, які не сприймають української ідентичності. З таким підходом змінюється і культурна традиція.

Як зазначає соціолог В. Арбеніна, «через п'ятнадцять років існування нової держави процес формування національної ідентичності завершився приблизно у кожного другого україномовного українця, у близько 40% російськомовних українців й приблизно у 1/3 російськомовних росіян. Серед останніх груп досить багато є тих, хто зберігає відчуття соціально-психологічного зв'язку із минулим і не сприймає свій новий формальний статус. Їхня державна ідентичність залишається радянською» [1, с. 289].

Характеризуючи реальний стан національної ідентичності, особливості масової свідомості українців, погодимось з підходом історика М. Грушевського, який наголошував: «... Заборони треба зняти і дати українцям повну свободу і спроможність розвивати своє письменство, науку, мистецтво, своє життя громадське. Треба горнутися до свого українського, заохочувати до нього, розширювати його всякими способами» [2, с. 5]. Актуальними залишаються думки митрополита Іларіона (І. Огієнка): «Ми недержавні тільки тому, що ми незакінчена нація, що ми не вміємо говорити єдиними устами і єдиним серцем» [4, с. 49].

Зі зрозумілих причин проблема престижності української ідентичності є занедбана. Маємо новими очима подивитися і на вкорінення національної культурної традиції в буття українського народу, в якій визрівають зерна національної ідентичності. Сьогодні в Україні бракує таких цінностей, які б об'єднали людей у суспільстві. Мусимо визнати: таких реалій, що сприяють руйнації української нації, є чимало. Багатошаровість етнічних елементів в українстві, позиція сусідньої держави Росії до процесів будівництва української держави, російська авторитарна політика тільки загострює міждержавні відносини. Як вважає професор Л. Нагорна, «на зламі тисячоліть Україна опинилась перед дилемою, яка для більшості цивілізованих країн давно є пройденим етапом. З одного боку, потреба у зміцненні реальної незалежності диктує лінію на дерусифікацію суспільства, робить пріоритетними завдання виховання національної свідомості і патріотизму, забезпечення державній мові належних їй позицій в освітній, культурній, інформаційній сферах. З другого – доводиться зважати на те, що кожен крок у цьому напрямі, принаймні у східних і південних регіонах, розширює ареал протистояння в суспільстві, і без того розбурханому і деморалізованому» [1, с. 292].

Які ж перспективи національної консолідації? Не спотворювати національну ідею, яка скерована на збереження українського етносу, його мови, історичної спадщини. Це визнається як патріотизм, усвідомлення своєї приналежності до української держави. Проте політичні сили зацікавлені в маніпуляції мовними, релігійними проблемами, що ще більше розколює Україну на захід і схід. Зовнішньополітичний курс неперспективний. У 2004 році його орієнтованість була на Європейський Союз і НАТО, а сьогодні – на зближення з Росією. Отже, етнопатриотична ситуація в Україні є складною, а проблема національної ідентичності не вирішеною, її оминають або ж критикують з точки зору політичної методології.

Українська ідентичність рівна тільки самій собі. Вона об'єднує багатьох людей, але з розвитком технологій послаблюються її традиції. За цих умов виникає необхідність у збереженні. Але в будь-якому випадку її значущість зберігається. Українська ідентичність – це соціокультурне існування, що розуміється як джерело формування українця, поле його самореалізації. Ми не робимо натяків на національне походження людини, але пов'язуємо її зі слідами інших часів, повертаємо її уявлення до культурних утворень, які треба засвоювати, а не ламати.

Література:

1. Арбеніна В. Етносоціологія: Навч. посібник. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 316 с.
2. Грушевський М. «Про українську мову і українську школу. – К., 1991. – 46 с.
3. Сучасний тлумачний словник української мови (Уклад.: Олексієнко Л., Шумейло О) . – К., 2002. – 544 с.
4. Тіменик З. Огієнкові афоризми і сентенції. – Львів, 1996. – 79 с.
5. Черниш Н. Соціологія: Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. – К.: Знання, 2009. – 468 с.